

Sygn. akt III KK 81/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Puskarski

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Marta Brylińska

w sprawie **M. K.**

wobec którego warunkowo umorzono postępowanie o czyny z art. 157 § 2 k.k. i art. 193 k.k.

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2020 r. w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na niekorzyść oskarżonego od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt V Ka (...), utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 listopada 2018 r., sygn. akt X K (...),

uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy warunkowe umorzenie postępowania za czyny wymienione w pkt. I i II części wstępnej wyroku Sądu Rejonowego w G. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

M. K. został oskarżony o to, że:

I. w dniu z 11 na 12 września 2017 r. w G. dokonał uszkodzenia ciała małoletniego M. K. poprzez kilkukrotne uderzenie go pięścią w twarz i po całym ciele, w wyniku czego pokrzywdzony doznał stłuczenia twarzy i barku lewego, co spowodowało naruszenie czynności narządów jego ciała (powłok ciała, ruchu) na czas nie dłuższy niż 7 dni, tj. o przestępstwo z art. 157 § 2 k.k.;

II. w tym samym czasie i miejscu jak w pkt I dokonał uszkodzenia ciała małoletniej L. A. poprzez złapanie jej za tułów i rzucenie na łóżko, a następnie złapanie jej za włosy i ponowne rzucenie na łóżko, w wyniku czego małoletnia doznała stłuczenia szyi i klatki piersiowej, co spowodowało naruszenie czynności narządów jej ciała (powłok ciała, ruchu) na czas nie dłuższy niż 7 dni, tj. o przestępstwo z art. 157 § 2 k.k.;

III. w dniu 7 listopada 2017 r. po uprzednim uszkodzeniu wkładki zamka w drzwiach wejściowych wdarł się do cudzego lokalu mieszkalnego znajdującego się w G. przy ul. T. i wbrew żądaniu osoby uprawnionej lokalu tego nie opuścił, tj. o przestępstwo z art. 193 k.k.

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2018 r., sygn. akt X K (...), Sąd Rejonowy w G. ustalając, że w okolicznościach nie budzących wątpliwości oskarżony M. K. dopuścił się popełnienia zarzuconych mu w pkt I, II i III czynów, które stanowią występki określone w art. 157 § 2 k.k. oraz w art. 193 k.k. i przyjmując, że wina oskarżonego oraz społeczna szkodliwość tych czynów nie są znaczne, na podstawie art. 66 § 1 i 2 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył wobec niego postępowanie na okres próby wynoszący rok. Na podstawie art. 67 § 3 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej świadczenie pieniężne w kwocie 2.000 zł. Na podstawie art. 626 § 1 k.p.k. i

art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy w G. po rozpoznaniu apelacji prokuratora wniesionej na niekorzyść oskarżonego wyrokiem z dnia 21 marca 2019 r. o sygn. akt V Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Wyrok Sądu odwoławczego zaskarżył kasacją wniesioną na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. na niekorzyść oskarżonego Prokurator Generalny. Skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy w G. prawidłowej, wszechstronnej kontroli odwoławczej wyroku Sądu I instancji, w tym nienależytym rozważeniu i ustosunkowaniu się w uzasadnieniu orzeczenia do zarzutów podniesionych w apelacji oskarżyciela publicznego oraz wspierającej je argumentacji, co przy jednoczesnej błędnej wykładni art. 67 § 3 k.k. spowodowało utrzymanie w mocy wadliwego wyroku sądu meriti, wydanego bez rozważenia, w kontekście ustaleń wynikających z materiału dowodowego, konieczności orzeczenia nawiązki na rzecz pokrzywdzonych przestępstwem z art. 157 § 2 k.k., w sytuacji, gdy przepis art. 67 § 3 k.k. w każdym przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego obliguje sąd do orzeczenia tego środka zamiast nałożenia na sprawcę przestępstwa obowiązku naprawienia szkody w całości albo w części, a w miarę możliwości również obowiązku zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, co w konsekwencji doprowadziło do rażącego naruszenia wskazanego przepisu prawa materialnego.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona w stopniu oczywistym, co spowodowało jej uwzględnienie w całości na posiedzeniu bez udziału stron, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Jak wielokrotnie wskazywano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, realizacja powinności wynikających z przepisów art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. nie jest ograniczona wyłącznie do rozpoznania wszystkich zarzutów podniesionych w środku odwoławczym. Standardy rzetelnej kontroli odwoławczej wymagają ponadto należytego ustosunkowania się do każdego z tych zarzutów oraz wykazania konkretnymi, znajdującymi oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach argumentami, dlaczego uznano poszczególne zarzuty apelacji za zasadne, oraz dlaczego pozostałym zarzutom tego waloru odmówiono. Do naruszenia tych przepisów może dojść więc nie tylko wtedy, gdy sąd pomija w swoich rozważaniach zarzuty zawarte w środku odwoławczym, lecz także wtedy, gdy analizuje je w sposób odbiegający od wymogu rzetelnej ich oceny.

Analiza pisemnych motywów wyroku Sądu Okręgowego w płaszczyźnie zarzutów podniesionych w apelacji prokuratora potwierdza tezę podniesioną w kasacji, iż kontrola odwoławcza wyroku Sądu *meriti* odbiegała od – zakreślonych przepisami art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. – standardów rzetelności i wszechstronności.

Rozważania należy rozpocząć od stwierdzenia, iż w ramach oceny prawidłowości poczynionych ustaleń faktycznych, pod kątem zarzutu podniesionego w tym zakresie przez apelującego, Sąd odwoławczy zaakceptował w całości zrekonstruowany przez Sąd I instancji stan faktyczny. Nie jest natomiast jasne, dlaczego – w kontekście tego stanowiska – przyjął brak ustaleń faktycznych, pozwalających na zadośćuczynienie krzywdzie pokrzywdzonych, obarczając nadto tym brakiem urząd prokuratorski, nie zaś Sąd pierwszej instancji. Przesłuchany w obecności biegłego psychologa pokrzywdzony małoletni M. K. zeznał, jaką traumę przeżywał na skutek zachowania oskarżonego jak też, że nie chce

utrzymywać kontaktów z oskarżonym i jest do niego niechętnie nastawiony. W kontekście tych zeznań brak jest podstaw do kwestionowania, że małoletnim została wyrządzona krzywda, oraz do uznania, iż została ona w jakikolwiek sposób naprawiona. Nie sposób tego w szczególności wywodzić z faktu, że matka dzieci próbuje na nowo ułożyć swoje relacje z oskarżonym.

Stosownie do art. 67 § 3 *in principio* k.k. umarzając warunkowo postępowanie karne, sąd nakłada na sprawcę obowiązek naprawienia szkody w całości albo w części, a w miarę możliwości również obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, albo zamiast tych obowiązków orzeka nawiązkę. Sąd Okręgowy przyznał, że w wyniku zdarzenia pokrzywdzone dzieci cierpiały, doznały krzywdy. Wobec uznania, iż oskarżony zasługuje na zastosowanie wobec niego dobrodziejstwa warunkowego umorzenia postępowania, oraz uwzględniając dyspozycję powołanego wyżej przepisu, to po stronie orzekających w sprawie Sądów leżało ustalenie rozmiarów tej krzywdy i jej istnienia na dzień orzekania, także wówczas, gdy dowodów w tym zakresie nie zaoferował oskarżyciel.

Oczywiście błędna jest sugestia Sądu Okręgowego, jakoby orzeczenie świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej jest swoistą alternatywą obowiązku naprawienia szkody. Pogląd ten stoi w oczywistej opozycji do jednoznacznej normy, którą wysławia art. 67 § 3 k.k. Orzeczenie nawiązki ma zastępować naprawienie szkody lub zadośćuczynienie, a zatem należy przyjąć, że nawiązka może być orzekana na rzecz pokrzywdzonego i ma stanowić alternatywne zaspokojenie jego roszczeń. Roli tej nie spełnia świadczenie pieniężne ani nawiązka orzekane na jakikolwiek inny cel o charakterze publicznym.

Przepis art. 67 § 3 k.k. daje możliwość zadośćuczynienia społeczeństwu poprzez zastosowanie wobec oskarżonego świadczenia pieniężnego przewidzianego w art. 39 pkt 3 k.k., co zresztą Sąd I instancji w omawianym przypadku uczynił. Posłużenie się przez ustawodawcę sformułowaniem „a ponadto”, użytym w zdaniu pierwszym art. 67 § 3 k.k.

wskazuje jednak na pierwszeństwo orzekania w przedmiocie roszczeń pokrzywdzonego. Zobowiązanie sprawcy do naprawienia szkody w całości lub w części ma charakter zasadniczo obligatoryjny; w miarę możliwości sąd powinien także nałożyć obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Jeśli sąd nie zdecydował się na orzeczenie powyższych obowiązków, zobligowany był przynajmniej orzec nawiązkę.

Instytucja warunkowego umorzenia postępowania i wyznaczony przez Sąd okres próby ma na celu wychowawcze oddziaływanie na sprawcę, jednakże nie można przy tym pomijać słuszných roszczeń pokrzywdzonego. Urzeczywistnienie kompensacyjnej funkcji prawa karnego nastąpi, w realiach niniejszej sprawy, kiedy uszczerbek w postaci cierpienia fizycznego i psychicznego, jaki poniosły pokrzywdzone dzieci, zostanie im wyrównany lub choćby w części zrekompensowany, w sposób nakazany dyspozycją art. 67 § 3 *in principio* k.k.

Nierozważenie wszystkich tych okoliczności w sposób należyty i pogłębiony potwierdza zasadność zarzutu podniesionego w kasacji i świadczy o rażącym naruszeniu przez Sąd Okręgowy powinności określonych w art. 433 § 2 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. Przedmiotowe uchybienie miało również oczywisty, istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku pozbawiając pokrzywdzonych, gwarantowanej przepisami art. 67 § 3 k.k. i art. 2 § 1 pkt 3 *in principio* k.p.k. możliwości zaspokojenia należnych im roszczeń wynikających z popełnionego przestępstwa.

Dlatego zaskarżony wyrok, w części dotyczącej czynów z pkt I i II aktu oskarżenia, nie mógł się ostać i podlegał uchyleniu. Zbędne było, zgodnie z propozycją skarżącego, uchylenia całego zaskarżonego wyroku, w sytuacji gdy w kasacji zaskarżono jedynie rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego co do utrzymania w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie obowiązków wskazanych w art. 67 § 3 k.k. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd przeprowadzi ponowną, rzetelną analizę prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu I instancji w płaszczyźnie zarzutów podniesionych w apelacji prokuratorskiej,

właściwie zinterpretuje dyspozycję art. 67 § 3 k.k. i dokonana trafnej oceny wysokości należnych pokrzywdzonym roszczeń o charakterze kompensacyjnym.

Z tych wszystkich względów należało orzec jak w części dyspozytywnej wyroku.